

درکه د گوتنن مه‌زناندا

ابو عبید عبدالله زیاب

پشکا زمان و نه‌دهبی کوردی، فاکولتیا زانستین مرزفایه‌تی، زانکویا ده‌وک، هه‌ریم کوردستانی - عیراق

((ره‌زانه‌ندیا به‌لافکرنی: 28 تادار 2016))

پوخته

بابه‌تی نه‌فی ڤه‌کولینی بریتیه ژ دیار کرنا ره‌گه‌زی درکی دگوتنیت مه‌زناندا، بو دیار کرنا ڤه‌ونه‌یین پندفی ژ گوتنیت مه‌زنان، تاکو ره‌گه‌زی درکی تیدا دیار بکه‌ین، مه‌ پهرتوکا (گوتنیت پیشیان ل ده‌فهر ل بادینان) ژ کومکرنا (وه‌هیا محمه‌د سه‌عید یاسین) وه‌رگریه. ده‌سپیک د پیشه‌کییدا مه‌ به‌حسی زانستی ره‌وانیژی و به‌شین وی و ره‌گه‌زین روونیژی و گریدان و په‌یوه‌ندیا وی ب نه‌دهبی ڤه و گوتنیت مه‌زنان و په‌یوه‌ندیا درکی ب گوتنیت مه‌زنان ڤه‌کری یه، پاشی درکه ژ لای زمانی و زانستی ڤه‌ پیناسه‌ کریه و چه‌ند پیناسه‌یه‌کیت جورا و جور ژی دیار کرینه، ل دویدا گرنګیا درکی و جورین درکی هاتیه‌ خویاکرن. لدویمه‌یه‌کی ڤونین پندفی ژ درکه‌یان د پهرتوکا (گوتنیت پیشیان ل ده‌فهر ل بادینان)، یا کومکرنا ژ (وه‌هیا محمه‌د سه‌عید یاسین) هاتینه‌ ده‌ست نیشان کرن و لدیف جورین درکی ژ لای بابته‌تی درکی ڤه‌ هاتینه‌ پولین کرن.

په‌یقین سه‌ره‌کی: درکه، گوتنن مه‌زنان، ده‌فهر ل بادینان.

پیشه‌کی

چاوا پیدڤیه مه‌به‌ستا ناخفتنکهری (هوزانفانی)، نانکو په‌یف و ده‌برین و ده‌سته‌واژه‌یین کو دواتایا خویا بنچینه‌ی و ڤه‌ره‌هنگی دانه هاتینه‌ بکارئینان بده‌ستڤه به‌یین، ژ به‌ر ڤی چه‌ندی یه‌ دیترین "زانستی روونیژی ریکا چورونه ناف جیهانا ته‌م و مژاویا نه‌ده‌بیاتیه‌ و بریکا وی کو‌دین زمانی نه‌ده‌بی دیار دکه‌ت" (1).

گوتنیت مه‌زنان (2) ژی وه‌ک جوره‌کی نه‌ده‌بی بی‌ سه‌رزاره‌کی ژ به‌شین فلکلوری، ژ لای و اتا و گه‌هاندنیڤه جیهانا ته‌م و مژاوی هه‌لدگریت، مه‌ژی ژبو ڤی مه‌ره‌می ئیک ژوان ریکان، نانکو ئیک ژ به‌ش و جورین زانستی روونیژی کو درکه‌یه هه‌لبژارتیه، تاکو بریکا وی مه‌ره‌م و

زانستی ره‌وانیژی ب ره‌نگه‌کی گشتی ب سه‌ر سی به‌شیت سه‌ره‌کیین (روونیژی، جوانکاری، واتاناسی) دا دابه‌ش دبیت، بابته‌تی روونیژی ژی هه‌رچار ره‌گه‌زین (لیکچواندن، مه‌جاز، خواستن، درکه) بخوڤه‌ دگریت، درکه ژی وه‌ک ره‌گه‌زه‌کی سه‌ره‌کی ژ ره‌گه‌زین روونیژی، روله‌کی کارا هه‌یه ددیار کرنا ئیستاتیکایا ده‌برین و ناخفتنی و ب تایه‌تی ژی ده‌برینیت نه‌ده‌بی و گه‌هاندن و دیار کرنا و اتایا ڤه‌شارتی، نانکو و اتایا نه‌فه‌ره‌هنگیا په‌یقین بکارهاتی د ناخفتنی دا.

ته‌م دشین بریکا روونیژی شاره‌زایی شیوه‌یین جیاوازین ده‌برینه‌کا دیارگری (ئیکانه) بین کا

ساده‌یه)، ئانکو دی شین درکی بریکا واتایا یا بنچینه‌ی و سهره‌کی تیگه‌هین، چونکی هیچ ریئیشاندەر و ئامرازه‌کا دهربرینی یان هیما و نیشان نینه کو مه بهره‌ف و اتایا دووی بیته⁽⁴⁾. لی ههرچاوابیت، درکه بابه‌ته‌کی گرنگی ره‌وانیژی ره‌وانیژی یه کو فه‌کولهر و ره‌وانیژی‌زانان گرنگیه‌کا مه‌زن پی دایه و پیناسه‌کریه، بویه مه ب فه‌ر دیت کو هنده‌ک پیناسه‌یین کو بو بابه‌تی درکی هاتینه کرن خویا بکه‌ین:

● درکه ئه‌وه‌یه راسته‌وراست ناوی شتیك نه‌به‌ی به‌لکو بچی ناوی شتیکی تر ببه‌ی که په‌یوه‌ندی به واتای یه‌که‌مه‌وه هه‌بیت بو ئه‌وه‌ی پیاو له‌و مانا باسکراو بو مانا مه‌به‌سته هیما بو کراوه‌که بچی⁽⁵⁾.

● درکه ئه‌وه‌یه که بمانه‌وی باسی شتیك بکه‌ین و ناوی به‌ئاشکرای نه‌هین به‌هوی بارودوخ، یان به‌لگه‌یه‌ک مه‌به‌سته تازه‌که بو مان دهرده‌خات⁽⁶⁾.

● درکه دهربرینه‌که کو واتایا سهرقه و راسته‌راست یا په‌یقان جهی په‌سه‌ندییه و چیدبیت رووبده‌ت⁽⁷⁾، ئانکو دی شین بیژین ددرکیدا به‌لگه‌یه‌ک نینه کو واتایا ئیکی یا په‌یقان لابده‌ت⁽⁸⁾. ههر ئه‌ف چه‌نده‌یه ژی کو جیاوازی درکی دگه‌ل مه‌جاز و خواستی دا دروست دکه‌ت.

● درکه رسته یان پیکهاته‌که کو مه‌به‌ستا ناخفتنه‌کری واتایا ئاشکرا سهرقه‌یا په‌یقان نه‌بیت، لی هوکار و به‌لگه‌یه‌کی دیارکری و جیگیر نینه کو هزرا گوهداری ژ واتایا ئاشکرا به‌ره‌ف واتایا

مه‌به‌ستا درکه‌یی، ئانکو جیهانا ته‌م و مژاویا هنده‌ک ژ گوتیت مه‌زان دیاربکه‌ین. ب دهربرینه‌کا دی دی شین بیژین، مه‌ره‌م ژ درکی دهربرینه‌که کو رووی سهرقه‌یی دهربرینی، ئانکو واتایا ئیکی و فه‌ره‌ه‌نگی، ئه‌گه‌ری هه‌بوون و رویدانا وی هه‌یه، سهرباری وی چه‌ندی کو مه‌به‌ستا سهره‌کی واتایا فه‌شارتی ئانکو یا دووی یا په‌یقایه. ئه‌فی چه‌ندی ژی وه‌که‌ه‌فی و نیژیکیه‌ک دگه‌ل به‌شه‌ک ژ گوتیت مه‌زاندا هه‌یه، چونکی هنده‌ک گوتیت مه‌زان به‌حس ژ بابه‌ت و رویدانه‌کی دکه‌ت کو چیدبیت رویدابیت ئانکو چیدبیت رووی بده‌ت، لی دیسان مه‌ره‌م پی په‌ند و ئاموژگاریه‌که بو که‌سه‌کی دی ئانکو واتایه‌کا دی کو ب هنده‌ک په‌یف و دهربرینی جیاواز ده‌ینه دهربرین.

1- درکه:

درکه ژ لایی زمانی فه‌ کو ژ وه‌رگیرانا په‌یقا (الکنایه) یا عه‌ره‌بی هاتیه وه‌رگرتن، ب واتایا (فه‌شارتن، ناخفتن، نه‌دیاری) ده‌یت، ئانکو "درکه د زمانیدا ب واتایا ناخفتن ب ره‌نگه‌گی فه‌شارتی و لادانا ئاشکرای ده‌یت"⁽³⁾.

درکه ژ لایی زانستی فه، د بواری ره‌وانیژی دا ب چه‌ندین شیوازان هاتیه پیناسه‌کرن، ئه‌ف چه‌نده‌ ژ پتر بو جیاوازی بیروبوچونیت جیاوازی فه‌کولهران ئانکو بواری و بابه‌تین درکه تیدا هاتیه دیارکرن و پیناسه‌کرن فه‌دزفیت، له‌وراژی تا نه‌و ب دروسته‌ی نه‌هاتیه دیارکرن کو درکه بتی" (پیکهات یان رسته یان ده‌سته‌واژه‌به‌کا

واتایا نه‌فهره‌نگی - دبیته نه‌گهر بو لادان و نه‌هیلانا واتایا ئیکي - واتایا راسته‌وخو، واتایا فهره‌نگی. لی درکه پتر د ئاستی رستی ئانکو پیکهاتیدا خویا دبیت، هه‌روه‌سا تیگه‌هشتن و وه‌رگرتنا واتایا دووی نایته نه‌گهری لادانا واتایا ئیکي، که واته سه‌رباری گه‌هاندنا واتایا دووی (واتایا نه‌فهره‌نگی و نه‌راسته‌وخو)، واتایا ئیکي (واتایا فهره‌نگی و راسته‌وخو) ژی دشیت ببیته واتا مه‌به‌ست.

د هه‌قه‌برکرنا درکه و خواستی دا خویایه کو درکه ل سه‌ر بناغی هه‌فجهیا واتایی دروست دبیت، لی خواستن لسه‌ر بناغی وه‌که‌هیا واتایی دروست دبیت، هه‌روه‌سا "د خواستی دا په‌یف و ئاخفتن د واتایا خویا ره‌سندا بکارنه‌هاتینه و رسته‌یه‌کا نه‌به‌ر ئاقل دروست کریه، لی د درکیدا ئاخفتن د جهی خودا و په‌یف و ئاخفتن دشین وی واتایا ب سه‌رفه‌ژی بگه‌هینن، هه‌رچه‌نده مه‌ره‌م واتایه‌کا فه‌شارتییه" (13).

2- گرنکیا درکی:

هه‌روه‌ک دپیناسا درکی دا دیاربووی کو درکه ژ روویه‌کی به‌ره‌ژ روویه‌کی دی بی واتایی دچیت و په‌یوه‌ندییه‌کی دناقه‌را دوو لایه‌نین ناماده و نه‌ناماده‌دا دروست دکه‌ت، لایه‌نه‌کی هونه‌ری و نه‌ده‌بی هه‌یه (14)، چونکی بو تیگه‌هشتن د واتایا درکه‌بیدا پیدفی ب ا و هزره‌کا تیژ هه‌یه، ئاخفتنی ب ره‌وشت دئخیت و هه‌تا کو ئاخفتنا روژانه‌ژی وه‌ک هوزانی لی دکه‌ت کو شعریه‌ت و هه‌ست و سوز تیدایه (15)، له‌وراژی ژ ئیستاتیکا درکی نه‌وه

فه‌شارتی به‌ت نینه (9)، له‌ورا ژی درکه ئیک ژ هه‌ستیارتین بابه‌تیت زمانینه و نه‌وه‌سه‌ین کو شاره‌زایه‌کا ته‌مام دزمانه‌کیدا هه‌بیت، دی شیانیت تیگه‌هشتنا درکه‌بین وی زمانی هه‌بن.

• درکه پیکهات یان رسته‌یه‌که کو مه‌به‌ستا ئاخفتنکه‌ری واتایا سه‌رفه‌یا وی نه‌بیت (10)، که واته ده‌برینا بابه‌ته‌کییه ب شیویه‌کی فه‌شارتی و دویر ژ هزرا مروفی، واتا مه‌به‌ست واتایا نیژیک نه‌بیت (11).

ب شیویه‌کی گشتی تیکرایا پیناسه‌یین بو درکی هاتینه‌کرن، نه‌فی چه‌ندی دگه‌هینن کو درکه بیژیه‌که کو هه‌لگری دوو رامانا بیت، رامانا راستی و رامانا درکه‌یی و چ به‌لگه‌نین رامانا درکه‌یی بکه‌ته مه‌به‌ست، لی د سیاقی ئاخفتنیدا مروف تیدگه‌هیت بی ناؤ و په‌یفا گریدای ب رامانیفه ب ئاشکرای دده‌سته‌واژیدا به‌یتنه گوتن (12).

هه‌ژی نامازه پی دانییه بو پتر روهن کرنا پیناسه و تیگه‌هشتنا درکی، پیدفی ب هه‌قه‌برکرنا درکی دگه‌ل ره‌گه‌زین دی بین ره‌وانیژییه و ب تایه‌ت ژی دگه‌ل ره‌گه‌زین (مه‌جاز و خواستی). درکه ب به‌راورد دگه‌ل مه‌جازی، سه‌رباری وه‌که‌هیا وی کو هه‌ردوو لسه‌ر بناغی هه‌فجهیا واتایی دروست دبن، جیاوازیه‌کا دیاری ژی هه‌یه نه‌وژی نه‌وه کو به‌هرا پتر مه‌جاز د ئاستی په‌یفی دایه ب تایه‌تی ژی نه‌گهر جوری مه‌جازی مه‌جازا سه‌ربه‌ست بیت، هه‌روه‌سا د مه‌جازیدا وه‌رگرتن و تیگه‌هشتنا واتایا دووی - واتایا نه‌راسته‌وخو،

مه‌به‌ست بی هه‌ی یه، واتا درکه رامانین ژیری
دوئین هه‌ستیدا دیار دکه‌ت، له‌ورا درکه رادبیت
ب:

– باشکرن و خوشکرنا وی وینه‌یه‌یی رامان ژئی
ده‌ردکه‌فیت ب وی چهندی کو تیگه‌هشتن
ده‌روونی مروقی به‌ره‌ف وی رابکیشیت.

– جه‌ختکرنا رامانی و بریاردان و سه‌لماندنا وی دا
ده‌روونی مروقی بی نازریت.

– ده‌رئه‌نجامی رامانی ژ رامانه‌کا دی بو
دلخوشکرنا میسکی ب دیارکرن و زانینی، پشتی
لینگه‌ریانه‌کا دریژ و ب فیان.

– جوانکرن و پیشکیشکرنا رامانیدا، کو چیژا
مروقی و گوهی مروقی نه‌فین وه‌رگرن، که واتا
درکه ب رونقه‌کرنا رامانی ل ده‌ف وه‌رگری
رادبیت⁽¹⁹⁾.

جورین درکی:

بدریژاهیا میژوویی د‌فه‌کولینین جوراوجورین
زانستی ره‌وانیژی دا بابه‌تی درکی لیدیف چهندین
جورین ژیک جیاواز ژ لایی (بابه‌ت و بناغه و بواری
... هتد) فه‌هاتیه دابه‌شکرن، وه‌ک:

أ. درکه ژ لایی فه‌گوه‌استنا واتا مه‌به‌ست فه‌کو
یا نیژیک ناکو دویره⁽²⁰⁾.

ب. درکه ژ لایی ناشکرای و فه‌شارتن و کیمی و
زووریا ری‌کخوشکه‌ران وله‌زاتی و سستیا
فه‌گوه‌استنا واتا ناشکرا بو واتا فه‌شارتی ب فی
شیوه‌ی هاتیه دابه‌شکرن: (ئامازه (تلویح)، هیما
(ایماء)، چه‌فه‌نگ (رمز)، تان لیدان
(تعریض)⁽²¹⁾.

کو گوه‌داری گیروتر و ب ری‌کا هزرکرنی
دگه‌هیته واتایه‌کا نالوز و فه‌شارتی و ری‌کا
په‌یداکرنا واتی په‌یدا‌دکه‌ت⁽¹⁶⁾.

– ژ خالی‌ت دی ییت گرنگی‌ت درکی: ⁽¹⁷⁾

• بری‌کا درکی ناخفتکه‌ر (فریکه‌ر) خو ژ په‌یف
و ده‌ربرینی نه‌شرین دپاریژیت.

• بری‌کا درکی پتر ریژل که‌س و بابه‌تی مه‌به‌ست
ده‌هیته‌گرتن.

• بری‌کا درکی کو مه‌به‌ست واتا دووی یه،
واتایا نیکی وه‌ک به‌لگه‌یه‌ک بو پتر روحن کرن و
جوانکرن و تام و چیژترکرنا واتا دووی ده‌یت.

• بری‌کا درکی (ستایش، پیگوتن،
سالو‌خدان... هتد) مروقی ژ په‌یفین کریت و
نه‌جوان دپاریژیت.

• بری‌کا درکی هنده‌ک جارن کورتبیژی دروست
دبیت و هنده‌ک جارن ژی به‌روفای دریژبری ...

که واته درکه جوانیا رامانییه ... درکه
قورتالکرنه ژ دربلیدانی ... ده‌ربرینه ژ تشتین
نه‌جوان و کریت ب ده‌سته‌واژین ناشکرا.

که‌واته ب کورتی دی شین بیژین کو گرنگیا
درکی د‌فی چهندی دا دیار دبیت کو بری‌کا
درکی روونکرن و دیارکرنا دوخی ناخی و
چهن‌دایه‌تیا وی دوخی، یان شانازی و ...
کورتکرن یان نخافتن و فه‌شارتنه، یان ژی ده‌ربرینه
ژ تشتی ب زه‌حه‌ت ب تشتی ناسان یان ده‌ربرینه
ژ رامانا نه‌جوان ب بیژه‌یا جوان⁽¹⁸⁾.

دیسان ژبو پتر دیارکرنا گرنگیا درکی پیدفی
ب خویاکرنا مه‌ره‌م و مه‌به‌ستا درکی ژ وی رامانا

هژماره‌کا گه‌له‌کا یا زوور ژ درکه‌یان د نه‌فی پهرتوکی‌دا دیاردین، لی مه بتنی هنده‌ک نمونه ب مەرما دیارکرنا هه‌بوونا وان جورین درکه‌یان د نا‌ف گوتنی‌ت مه‌زاندا دیارکرینه“ کو نه‌وژی نه‌ف نمونه‌یین خارینه.

1:4 گوتنی‌ت مه‌زان کو وه‌ک درکه بو درکاندا

بابه‌تی‌ت باش هاتیه:

– کیم بخو، دايم بخو (24).

درکه: کیم بخو، دايم بخو.

بابه‌ت: باش

مه‌به‌ست: ئابووری کون دژبارا خودا و ئیسراف

و به‌ترانی نه‌کون، کو ههم مفایه‌کی ماددی هه‌یه و

ههم ژی مفایه‌ی جسمی و ساخله‌می هه‌یه

– سه‌ری نه‌ئیشیت هه‌وجهی دهرسوکا نینه (25).

درکه: سه‌ری نه‌ئیشیت هه‌وجهی دهرسوکا نینه.

بابه‌ت: باش

مه‌به‌ست: واته نه‌و کاری به‌رمایه‌ی مروقی نه‌بیت،

بلا سه‌ربخو نه‌چینه دنا‌ف وی شولی دا و ده‌ست ل

وی کاری نه‌ده‌ت تا‌کو توشی ئاریشه‌یان نه‌بیت.

– که‌س کولکی‌ت خو پیش قه‌سری‌ت خه‌لکی فه

خراب ناکه‌ت (26).

درکه: که‌س کولکی‌ت خو پیش قه‌سری‌ت خه‌لکی

فه خراب ناکه‌ت.

بابه‌ت: باش

مه‌به‌ست: واته دقیت مروف ب رزقی خو بی رازی

بیت و بی حه‌سود نه‌بیت تا‌کو نه‌که‌قیته

ده‌رده‌سه‌رییان.

ج. درکه ژ لایی واتایا ب سه‌رغه و واتایا فه‌شارتی (درکه ژ نا‌فی، درکه ژ سیفه‌تی، درکه ژ کاری) (22).

د. درکه لدویف بابه‌تی درکاندی (درکه‌یا باش، درکه‌یا نه‌باش، درکه‌یا وه‌سفی) (23).

هه‌ژی گوتنی‌ه کو سنووری کاری نه‌فی

فه‌کولینی بو دیارکرنا جورین درکه‌یان دگوتنی‌ت

مه‌زاندا ل سه‌ر نه‌و دابه‌شکرنا دیارکرنا جوری

درکه‌یی یه کو لدویف بابه‌تی درکاندی هاتیه

دابه‌شکرنا.

3- نمونه‌یین درکه‌یی د گوتنی‌ت مه‌زاندا:

هه‌روه‌ک به‌ری نوکه مه ئامازه پی دای بو

دیارکرنا درکی دگوتنی‌ت مه‌زاندا مه پهرتوکا

(گوتنی‌ت پیشیان ل ده‌فه‌را بادینان) ژ کومکرنا

(وه‌هیا محهمد سه‌عید یاسین) وه‌رگریه، ژبو

دیارکرنا جورین درکان ژی د فی پهرتوکی دا ژ

جوری (درکه لدویف بابه‌تی درکاندی)

بکارئینایه. جهی ئامازه پی دانییه، کو بو هه‌ر

جوره‌کی ژ جورین درکی لدیف بابه‌تی درکاندی

بتنی چه‌ند نمونه‌یه‌ک وه‌رگریه و ژ لایی درکه‌بیغه

شروقه‌کریه، چونکی نمونه‌یین گوتنی‌ت پیشیان د

فی پهرتوکی‌دا گه‌له‌کن، کو گه‌له‌ک ژ وانژی نابنه

درکه، ئانکو نه‌شین ژ لایی درکی فه شروقه‌بکه‌ین،

به‌لکو نه‌و نمونین گوتنان دچنه ژیر خانا

ره‌گه‌زین دی بیت روونبیزیفه و دی شین ژ لایی

وان ره‌گه‌زانغه شروقه‌که‌ین، لی چونکی نه‌وژی

بابه‌تی فه‌کولینا مه‌نینه، مه خو ژی پاراستیه تا‌کو

وه‌ک درکه سه‌رده‌ه‌ری دگه‌ل نه‌که‌ین، هه‌روه‌سا

– ئه و کانیا ئافی ژی ڤه‌دخوی بهرا نه هافیژه
تیدا (30).

درکه: ئه و کانیا ئافی ژی ڤه‌دخوی بهرا نه هافیژه
تیدا

بابهت: باش

مه‌به‌ست: واته ئه‌گهر کهسه‌کی دگهل ته باشی
کر، تو خرابیی دگهل نه‌که، ئانکو ئه و جه و
کهسی بو ته بوویه سه‌روکانیا خیری تو هه‌ول
نده‌ی وی جهی و وی کهسی تیکده‌ی و ژ ناڤ
نه‌به‌ی.

– پیت خو لدویف بهرکا خو درپژکه (31).

درکه: پیت خو لدویف بهرکا خو درپژکه

بابهت: باش

مه‌به‌ست: واته مروڤ د هه‌ر کار و کریاره‌کی دا
دقیت مایتیکرنا خو ل دویف سنور زانین و ...
خو بیت و نابیت د هیچ کار و کریاره‌کیدا
زیده‌گافی نه‌که ت تا کو توشی ئاریشان نه‌بیت.

– بهر ل جهی خویی بسه‌نگه (32).

درکه: بهر ل جهی خویی بسه‌نگه

بابهت: باش

مه‌به‌ست: مه‌ره‌م ژ فی گوتنی ئه‌وه کو مروڤ ل
جهی خو بی باب و باپیران ب ریژ و بهایه، هه‌ر
وه‌ک چاوا بهر ده‌سپیککی ل جهی خو بی نه
لفاندی، گرانتر و ب سه‌نگتره ژ ده‌می لغاندا
وی.

– بی بلند بفریت دی نزم که‌فیت (33).

درکه: بی بلند بفریت دی نزم که‌فیت

بابهت: باش

– کهس ناچیته د قه‌بری که‌سی دا (27).

درکه: کهس ناچیته د قه‌بری که‌سی دا.

بابهت: باش

مه‌به‌ست: واته مروڤ بلا مایی تیکرنی نه‌که ت و
به‌حسی باشی و خرابیی خه‌لکی نه‌که ت و هه‌می
که‌سه‌کی ب گونه‌هبار نه‌هه‌ژمیریت، چونکی ل
دوماهیکی کهس نه‌شیت گونه‌هین که‌سه‌کی دی
هه‌لبگریت.

– هه‌ره نک بی ته بگریت، نه چه نک بی ته
بکه‌نینیت (28).

درکه: هه‌ره نک بی ته بگریت، نه‌چه‌نک بی ته
بکه‌نینیت.

بابهت: باش

مه‌به‌ست: واته هه‌قالینی و تیکه‌هلی یا وان که‌سان
بکه بی کو د هه‌می ده‌مه‌کیدا پشته‌فانی ته بیت و
د خه‌ما ته‌دا بیت و تیکه‌هلیا وان که‌سان نه‌که کو
بتنی بو خوشی بی دگهل ته‌دا بن و د ته‌نگافیاندا
پشتا خو بده‌نه ته.

– هه‌ر ته‌یر و ره‌فا خو (29).

درکه: هه‌ر ته‌یر و ره‌فا خو

بابهت: باش

مه‌به‌ست: واته مروڤ د ناڤ نه‌ته‌وه و کهس و کار و
نیزیکین خودا بی ب سه‌نگ و بها و سه‌رکه‌فتیه و
هه‌روه‌سا واته د ناڤ جفاکیدا مروڤ بتنی دگهل
هه‌فته‌مه‌نیت خودا بی جوانکه کو بکه‌فیته
سوحه‌ت و ئاخفتنی.

مایتیکر نه کا زوور هه‌بوو دی دو‌ماهیگ و نه‌نجامی وی کاری یی لاواز و له‌نگ و بی سه‌روبه‌ر بیت. - عه‌جه‌لا بزنی بیت دی نانی شقانی خوت (37).

درکه: عه‌جه‌لا بزنی بیت دی نانی شقانی خوت
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته که‌سین نه‌زان کارین ژ خو مه‌زنتر دکهن و زیده‌گافی لسه‌ر سامانی یین ژ خو مه‌زنتر دکهن و لدوماهیگی دی شه‌رمزار بن و خو ژی تیبه‌ن و د به‌رژه‌وه‌ندیا خودا نابن.

- ناچیته ناشی یان نه‌گهر چوو دی ناشه‌فانی کوژیت (38).

درکه: ناچیته ناشی یان نه‌گهر چوو دی ناشه‌فانی کوژیت
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته هندی بیژنه که‌سه‌کی فلان کاری و شولی بکه، ناکه‌ت لی ده‌می نه‌وی کاری دکه‌ت ده‌ست ژی به‌رناده‌ت و هنده‌ک جارن دی یی به‌رده‌وام بیت تا‌کو نه‌وی شولی خراب‌تر لی دکه‌ت.

- یی که‌چهل شیا‌با دا عیلاجی ل که‌چه‌لی خو که‌ت (39).

درکه: یی که‌چهل شیا‌با دا عیلاجی ل که‌چه‌لی خو که‌ت
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته دقیت مایتیکرنی د کاری که‌سه‌کی‌دا نه‌که‌ین و به‌حسی کی‌ماسین وی نه‌که‌ی کول به‌رامبه‌ر مه‌ژی هه‌میا کی‌ماسی و خرابی هه‌نه، چونکی نه‌گهر مرو‌ف شیا‌با دا

مه‌به‌ست: واته هند مرو‌ف خو ل نا‌ف خه‌ل‌کی‌دا مه‌زن بکه‌ت و خه‌ل‌کی ژ خو کی‌متر بزاین، نه‌وژی دی لده‌ف خه‌ل‌کی یی بی بها و بی ریژ بیت، هه‌روه‌ک چاوا نه‌گهر مرو‌ف بفریته ئاسمانان و هندی پتر بفریت و بچیت، دی پتر هویرتر و بچیکتر دیاربیت.

2:4 گوتنیت مه‌زنان کو وه‌ک درکه بو درکاندنا
بابه‌تیت نه‌باش هاتیه:

- چه‌م بی چه‌قل ل نابن (34).

درکه: چه‌م بی چه‌قل چینا بن
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته د هه‌می مال‌ه‌کی و بنه‌مال‌ه‌کی جقاته‌کی و کومه‌کی و ... هت‌دا، ئیکی خراب هه‌ر دی ژی ده‌رکه‌فیت و زه‌ره‌ری بگه‌هینیته ده‌وروه‌ری خو.

- ژ به‌ر بای چوو به‌ر بارو‌فی (35).

درکه: ژ به‌ر بای چوو به‌ر بارو‌فی
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته دقیا خو ژ ئاریشه‌کی ده‌ربازبکه‌ت، توشی ده‌رده‌سه‌ری یه‌کا مه‌زنتر لی هات، ئانکو نه‌شیا ئاریشه‌کی چاره‌سه‌ربکه‌ت، چه‌ند ئاریشه‌یه‌کی دی ژی لی زیده‌ بوون.

- گرا‌را دوو کابانیا دی هه‌را سویریت (36).

درکه: گرا‌را دوو کابانیا دی هه‌را سویریت
بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته هه‌ر کاره‌کی ئیک ده‌ست و پا‌ق‌ژ نه‌بیت، ئانکو گه‌له‌ک ده‌ست چوونه تیدا و

مه‌به‌ست: ئەو کەسی بکێرنه‌هاتی و خراب و تێکدەر بلا پشته‌فانیی ژێ نه‌که‌ی و دهریبخین، چونکی دی بیته ژێده‌ری دهرده‌سه‌ریی بو مروقی.

3:4 گوتنیته مه‌زان، کو وه‌ک درکه هاتینه و بتنی

وه‌سفا بابه‌ته‌کی دکه‌ت:

- ئاگر د کۆفلا‌دا دمینیته (44).

درکه: درکه د کۆفلا‌دا دمینیته

بابه‌ت: وه‌سفا

مه‌به‌ست: واته کهره‌ب و کین، ئانکو به‌روفا‌ی عه‌قل و هوش و فیان، ئانکو پێزانین و سه‌ربوورا ژیان‌ی پتر لده‌ف مروقی‌ن پیر هه‌یه.

- به‌رخ هه‌ر ل نا‌ف کۆزا نابیت (45).

درکه: به‌رخ هه‌ر ل نا‌ف کوزا نابیت

بابه‌ت: وه‌سفا

مه‌به‌ست: واته هه‌می تشته‌ک و کسه‌ک هه‌روه‌کی خو نامین، به‌لکو دی گوهورن و مه‌زن بن و زانا بن و پێش که‌فن و... هتد

- تلیته ده‌ستا هه‌می نه‌ وه‌کی ئیکن (46).

درکه: تلیته ده‌ستا هه‌می نه‌ وه‌کی ئیکن

بابه‌ت: وه‌سفا

مه‌به‌ست: واته هه‌می کسه‌ وه‌ک هه‌ف نینه، ئانکو د ماله‌کی یان عه‌شیره‌ته‌کی یان نه‌ته‌وه‌کی‌دا هه‌می وه‌ک ئیک نینه، به‌لکو ژیک جیاوازن و ژلابی باشی و خرابی و ریژا وی ژێ وه‌ک ئیک نینه، هه‌ر وه‌ک تلیته ده‌ستان.

چاره‌سه‌ریا ئاریشه‌یا خو که‌ت نه‌ک مایته‌کرنی بکه‌ت.

- کرمی داری ژ داری په (40).

درکه: کرمی داری ژ داری په

بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته ئە‌گه‌ر نێزیک و ده‌ورو به‌رین مروقی کیماسی و خرابی‌ن مروقی به‌لا‌ف نه‌که‌ت و نه‌بیته ژێده‌ری ترساندن و نه‌خوشی بو مروقی کسه‌کی دی نه‌شیته و نزانیت.

- دزی خو‌ماله دهرگرتنا به‌تاله (41).

درکه: دزی خو‌ماله دهرگرتنا به‌تاله

بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته ئە‌گه‌ر کسه‌کی د نا‌ف جهه‌کی دیارکریدا کار دکه‌ت و هه‌ولا خرابکاری بکه‌ت یا بی مفایه، تو دهرگه‌هان بگری و نه‌هیلی کسه‌ین بیانی و دهرقه‌ی وی کومی به‌ینه د نا‌فدا تا‌کو خرابکاری دروست نه‌بیت، لی دی هه‌ر روی ده‌ت و دروست بیت.

- خه‌تا خوارژ گایی پیره (42).

درکه: خه‌تا خوارژ گایی پیره

بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: ده‌می د نا‌ف کومه‌کی‌دا کاره‌ک بی له‌نگ و ب کیماسی بیت، هه‌می دی بیژن بی ژ هه‌میان پیرتر ئە‌ف خرابکاریه‌ کریه، مه‌ره‌م ژ گایی پیر، مروقی دانعه‌مری دونه‌یا دیتییه.

- بزنا له‌نگ شیفا گورکیه (43).

درکه: بزنا له‌نگ شیفا گورکیه

بابه‌ت: نه‌باش

مه‌به‌ست: واته ههر کاره‌کی و شوله‌کی مروڤ
بکته ههر ژ ده‌ستپیکي یا دیاره کانی نهو شول
یا بسانا هییه یان ژی یا ئالوز و ب زه‌حه‌ته.

– چیا یین بلند بی مژ نابن، نهالین کویر بی ئاڤ
نابن (51).

درکه: چیا یین بلند بی مژ نابن، نهالین کویر بی
ئاڤ نابن
بابه‌ت: وه‌سف

مه‌به‌ست: واته مروڤین زانا و تیگه‌هشتی جهی
باشی و قه‌نجینه و ههردهم باشی بی دکهن، لی
مروڤین خراب و کیم نابنه جهی دلخوشی و
باوه‌ری و ههردهم ژیده‌ری نه‌خوشینه.

– شواتی به‌فر و باتی، کورک ژ دارا تی، کچک
ژ گیا تی (52).

درکه: شواتی به‌فر و باتی، کورک ژ دارا تی،
کچک ژ گیا تی
بابه‌ت: وه‌سف

مه‌به‌ست: واته هه‌یقا شواتی یا بی باوه‌ره، کو
هه‌وایی وی بی جیگیر نینه، کو ههم سه‌رمایه و
ههم ژی خوشی و فیینکاتیه. ئانکو مه‌به‌ست پی
هندهک کهس کو دبی باوه‌رن نه‌فجا بزنان ئانکو
نه‌زانن، هندهک جارن جهی نه‌خوشی و ئیش
ئازارا یه و هندهک جارن ژی به‌روفاژی جهی خیر
و بی و خوشی بی یه.

– مارگه‌ستی ژ وه‌ریسی دترسیت (53).

درکه: مارگه‌ستی ژ وه‌ریسی دترسیت
بابه‌ت: وه‌سف

– خیاره ژ تویکی دیاره، کایی راسته یان بی
خواره (47).

درکه: خیاره ژ تویکی دیاره، کایی راسته یان بی
خواره
بابه‌ت: وه‌سف

مه‌به‌ست: واته مروڤ ههر ژ زارو کینیا خو بی دیاره
و ژ ره‌فتار و کریارین زارو کینی دیاردیت کا
مروڤه‌کی باش و راستگویی، یان ژی مروڤه‌کی
خراب و دره‌وینه.

– ههر نه‌فرازیه کی نشیفیه کی ل دویف (48).

درکه: ههر نه‌فرازیه کی نشیفیه کی ل دویف
بابه‌ت: وه‌سف

مه‌به‌ست: واته بو ههر زه‌حه‌ته‌کی و نه‌خوشیه‌کی،
خوشیهک و ئاسانکاریهک لدویف هه‌یه کو مروڤ
زه‌حه‌تا چووی ژبیر دکته.

– کور کفانی بابی دکیشیت، کچ ته‌شیا دایی
دریسیت (49).

درکه: کور کفانی بابی دکیشیت، کچ ته‌شیا دایی
دریسیت
بابه‌ت: وه‌سف

مه‌به‌ست: واته کو ههمان کار و کریار و ره‌فتارین
بابی خو په‌یره و دکته وه‌کی وی دکته و کچ
ژی هه‌روه‌کی دایکا خو ژ ههمی لایه‌نهک و ههمی
سیفاتانقه وه‌کی دایکا خو یه.

– شه‌فا تاری ژ هنگوری دیاره (50).

درکه: شه‌فا تاری ژ هنگوری دیاره
بابه‌ت: وه‌سف

واتایه‌کا ئاشکرا دگه‌هینین، لی مه‌ره‌م و مه‌به‌سته‌کا
 فه‌شارتی ل پشت وان په‌یڤ و رسته‌یان هه‌یه.
 4-د ناؤه پهرتوکا (گوتنیټ پینشیان ل ده‌فهره
 بادینان) یا (وهه‌بیا محمد سعید) دا، کو هنده‌ک ژ
 گوتنیټ مه‌زنان هاتینه ریژکرن، لدویف بابته و
 جورئ درکئ کو مه د فه‌کولینا خوډا بکارئینایه،
 ههرسی جورین درکئ (باش، نه‌باش، وه‌سف)
 دیار دبن، لی بتنی بو پراکتیک کرنا وی مه بو ههر
 جوره‌کئ دهه نمونه ژ گوتنیټ مه‌زنان ئینایه و
 شروقه‌کرینه.

په‌راویژ:

- (1) د. سیروس شیمسا، بیان، چاپ سوم، ویرایش سوم، چاپ چاپخانه
 تابش، نشر میتر، تهران، زمستان 1387 ه.ش، ص 38.
- (2) گوتنیټ مه‌زنان شیوه‌که ژ نه‌ده‌بی فولکلوری دهربرینی ژ هزر و
 بیرو ره‌وشت و دابونه‌ریټین گه‌لان دکته ... ب شیوه‌یه‌کئ رسته‌یه‌کا
 کورت یان یا دریز دهربرینی کویر تپدا دیار دبن - له‌ورا دپیزن
 گوتنیټ مه‌زنان دناقدارن ب کورتیی و نازکیا درکه‌یی و جوانیا
 ره‌وانیټی هنده‌ک جارن، واتایا گوتنیټ مه‌زنان ب ره‌گه‌زه‌کئ ئیکسه‌ر
 خویا نابیت به‌لکو خودان واتایه‌ک، فه‌شارتی یه هاتیه وه‌رگرتن (خالده
 صدیق احمد)، ره‌نگه‌دانا گوتنیټ مه‌زنان د روخسارو نافه‌روکا هوزائین
 نالیه‌ندی دا، ناما ماسته‌ری، زانستین مروفا‌یه‌تی، سکولا نادابی، زانکویا
 ده‌وک م.ل (15-16).
- (3) سیماداد، فرهنگ اصگلاحات ادبی، انتشارات، چاپ سوم، چاپ
 دیدی‌ور، تهران، 1383 ه.ش، ص 397.
- (4) د. سیروس شیمسا، بیان، ص 286.
- (5) عزیز گهردی، ره‌وانیټی له‌ نه‌ده‌بی کوردی دا، به‌رگی یه‌که‌م،
 روانیټی، چاپ جاحف، بغداد، 1972، ل 88.
- (6) نوزت احمد عوسمان، روانیټی له‌ شعری کلاسیکی کوردی دا به
 نمونه‌ی مه‌لای جزیری و نالی، نامه‌ی ماسته‌ر، کوليجی ناداب، زانکوی
 سه‌لاحه‌دین، 1992، ل 130.
- (7) میر جلال‌الدین کزازی، بیان (زیبا شناسی سخن پارس)، چاپ
 هشتم، چاپ نیگا، چاپ نشر مرکز، کتاباد، تهران، 1387 ه.ش،
 ص 157.
- (8) د. کامل احمد نژاد، معانی و بیان، چاپ اول، انتشارات زوار،
 تهران، 1382 ه.ش، ص 65.
- (9) د. سیروس شیمسا، بیان، ص 273.

مه‌به‌ست: واته نه‌گه‌ر که‌سه‌کئ د بواره‌کیدا
 زیانه‌ک ئانکو ترسه‌ کدیت وه‌سا هزر دکته کو
 هه‌می گاڤا دی دوی بواریدا توشی زیان و ترسی
 بیت.

نه‌نجام:

ل دوماهی‌کا فه‌کولینی نه‌فه‌ خالیین ل خارئ
 دیار وه‌ک نه‌نجام بو نه‌فی فه‌کولینی هاتینه ده‌ست
 نیشان کرن:

1-درکه ئیک ژ ره‌گه‌زین هه‌ره گرنگین
 روونییټیه، کو بریکا شروقه‌کرین درکه، واتا و
 مه‌به‌ستیټ نه‌دیارین دهربرینیټ لادابی ئانکو
 دهربرینیټ هوزانکی دیار دکته. هه‌روه‌سا
 مه‌به‌ستا فه‌شارتیا دهربرینیټ ئاسایی ژئ ئاشکرا
 دکته. لی ب دویفچوون و فه‌کولین لسه‌ر
 ریکه‌فتنیټ جفاکی لسه‌ر دهربرین و ده‌سته‌واژه و
 رسته‌یه‌کئ.

2-ره‌گه‌زی درکئ ب ره‌نگه‌کئ به‌فره‌ه و مشه
 د بابته و جورین فولکلوری - یین وه‌ک نه‌ده‌بی
 سه‌رزاره‌کئ ده‌ینه نیاسین - خویا دبیت، له‌ورا
 بریکا شروقه‌کرین درکه، پتر واتا و مه‌به‌ستیټ
 لادابی ئانکو دهربرینیټ ره‌وانیټی خویا دبن.

3-د ناؤه گوتنیټ مه‌زناندا پتر ژ ههر ره‌گه‌زه‌کئ
 دی یی روونییټی ره‌گه‌زی درکئ دیار دبیت،
 چونکی پتر رسته و دهربرینیټ گوتنیټ مه‌زنان ب
 زمانئ ئاسایی ئانکو شیوازی سه‌رغه و دهربرینیټ
 سه‌رغه و واتایا فه‌ره‌نگیا په‌یغان راسته‌وخونه و

- کار و چاوگی، دەمی کار یان چاوگ یان رسته یان دەستەواژەك ل جھێ و اتایا کار یان چاوگ یارستە یان دەستەواژەیه‌كا دیدا بکاربھێتیت.
- (23) مەبەست ژ درکەیا باش، ئەوہ کو درکە بو درکاندنا بابەتین باش و مەبەستا باش ھاتیە بکارئینان درکەیا نەباش. درکە بو درکاندنا بابەتین نەباش و مەبەستا وی بکارھاتیە، درکەیا وەسفی، ب مەرەما وەسکرنی ھاتیە بکارئینان.
- (24) وەھیبیا محمد سعید یاسین گوئیت پینشیان ل دەفەر اادینان، چاپا ئیکێ، چاپخانا ھاوار، دھوک، 2006، ل136.
- (25) ھەمان ژێدەر، ل119.
- (26) ھەمان ژێدەر، ل134.
- (27) ھەمان ژێدەر، ل136.
- (28) ھەمان ژێدەر، ل149.
- (29) ھەمان ژێدەر، ل150.
- (30) ھەمان ژێدەر، ل20.
- (31) ھەمان ژێدەر، ل54.
- (32) ھەمان ژێدەر، ل46.
- (33) ھەمان ژێدەر، ل151.
- (34) ھەمان ژێدەر، ل61.
- (35) ھەمان ژێدەر، ل117.
- (36) ھەمان ژێدەر، ل140.
- (37) ھەمان ژێدەر، ل132.
- (38) ھەمان ژێدەر، ل144.
- (39) ھەمان ژێدەر، ل152.
- (40) ھەمان ژێدەر، ل135.
- (41) ھەمان ژێدەر، ل111.
- (42) ھەمان ژێدەر، ل98.
- (43) ھەمان ژێدەر، ل51.
- (44) ھەمان ژێدەر، ل24.
- (45) ھەمان ژێدەر، ل46.
- (46) ھەمان ژێدەر، ل55.
- (47) ھەمان ژێدەر، ل63.
- (48) ھەمان ژێدەر، ل148.
- (49) ھەمان ژێدەر، ل133.
- (50) ھەمان ژێدەر، ل128.
- (51) ھەمان ژێدەر، ل60.
- (52) ھەمان ژێدەر، ل138.
- (53) ھەمان ژێدەر، ل143.
- (10) د. سیروس شیمسا، بیان و معانی، ویرایش دوم، نشر میترا، چاپ سوم، چاپ چاپخانه‌ی تابش، تهران، 1387 ه.ش، ص85.
- (11) د. نادر وزین پور، برسمند سخن، چاپ یازدەھەم، چاپ مروی، انتشارات فروغی، تهران، پاییز 1381 ه.ش، ص66.
- (12) مەسعود یاسین چەلکی، رولێ ھونەرین رەوشەنیریی د چیکرنا ویتی ھوزانی کوردیدا، بلاوکراوی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانه‌ی حاجی ھاشم، ھەولێر، 2012م، ل105.
- (13) د. سیروس شیمسا، بیان و معانی، ص91.
- (14) د. سیروس شیمسا، بیان، ص274.
- (15) د. کامل احمد نژاد، معانی و بیان، ص65.
- (16) میر جلال الدین کزازی، بیان (زیبا شانس سخن پارس)، ص156.
- (17) مەسعود یاسین چەلکی، رولێ ھونەرین رەوانیژی د چیکرنا ویتی ھوزانی کوردیدا، ل105.
- (18) ھەمان ژێدەر، ل107.
- (19) ھەمان ژێدەر، ل182.
- (20) د. سیروس شیمسا، بیان، ص277. (درکا نێزیک، ئەوہیە کو پەیوەندییا دنایەر و اتایا دیار و واتایا نەدیار ب ساناهی بدەستفە دەیت، لێ درکا دویر، ئەوہیە کو پەیوەندییا دنایەر و اتایا ب سەر فە و واتایا فەشارتی دا دیار نەبیت و ئەف پەیوەندییا دنایەر و اتایا ل سەر بناغی چەندین پەیوەندیی دێر ئافا بویە، ئانکو پەیوەندییا وان بیت)
- (21) د. سیروس شیمسا، بیان و معانی، ص85. (تلویح ئانکو ئاماژە، ئامرازو ریکین دنایەر و اتایا ئاشکرا و واتایا فەشارتیدا گەلەکن ئەف چەندە زی ئەگەرە که کو تینگەهشتن و بدەستفەئینانا واتایا فەشارتیدا یاب زەھمەت بیت ... واتە بو واتەیا کا ئاشکرا چەندین واتایین فەشارتی ھەبن... ئانکو بو تینگەهشتنا فی جوری درکی پیدفییە واتای ژ کەسەکی وەرگیرین یان زی بو فەرھەنگا زمانی فەدزفریت. ایماو ئانکو ھیما، پەیوەندییا دنایەر و اتایا ئاشکرا و واتایا فەشارتیدا یابساناهی و ئاشکرایە، بوویە ئەف بەرفەرھەزین جوری درکییە ... کہ واتە ئەف جورەکی درکییە کو دگەل گوھلیونی مروف تیدگەھیت. رمز ئانکو چەفەنگ، دەمی تینگەهشتن یا تەم و مزایای بیت و شیانیت دیارکرا پەیوەندییا دنایەر و اتایا ئاشکرا و واتایا فەشارتیدا نەبن، بوویە ب فەگواستنا واتایا ئاشکرا بو واتایا فەشارتی یا ب زەھمەتە ئانکو چینابیت. تعریج ئانکو لیدان، ئەف درکەیا کہ یا تاییەتە دنایەر دوو کەساندا، بەھراپز رستەیا کە ھەوالییە، کو واتایا فەشارتیا وی ناگەھارییا کەسەکی دکەت، ئانکو وی کیم دکەت و ترانی بی دکەت دکەت.
- (22) د. سیروس شیمسا، بیان، ص275. (درکە ژ ناغی، مەبەست پی ئەوہ کو وەسف و سیفەتەك دەیتە گوتن بو گەھشتن ب ناغەکی. درکە ژ سیفەتی، دەمی بریکا سیفەتەکی، سیفەتەکا دی بدەست فەبھیت. درکە ژ

لیستا ژنده‌ران:

- په‌رتوک:

1. ب زمانی کوردی:

(1) عزیز گهردی، ره‌وانیژی له نه‌ده‌بی کوردیدا، به‌رگی یه‌که‌م، ره‌وانیژی، چاپ جاحظ، بغداد، 1972.

(2) مسعود یاسین چه‌لکی رولی هونه‌رین ره‌وانیژی دچیکرنا ویتی هوزانی کوردیدا بلاوکراوه‌ی نه‌کادیمیای کوردی چاپخانه‌ی حاجی هاشم هه‌ولیر، 2012م.

(3) وه‌ه‌بیا محمد سعید یاسین گوته‌تیت پینشیان ل ده‌فهره‌ بادینان، چاپا ئیککی، چاپخانه‌ی هاوار، ده‌وک، 2006.

ب. ب زمانی فارسی:

(4) د. سیروس شمیسا بیان، چاپ سوم و ویرایش سوم، چاپ چاپخانه‌ی تابش، نشر میتر تهران، زمستان 1387 ه.ش.

(5) د. سیروس شمیسا بیان و معانی، چاپ سوم، ویرایش دوم، چاپ چاپخانه‌ی تابش نشر میتر، تهران، زمستان 1387 ه.ش.

(6) سیما داد، فرهنگ اصغلاحات ادبی، چاپ دوم، چاپ دیدی‌ور، انتشارات مروارید، تهران، 1383 ه.ش.

(7) د. کامل احمد، نژاد معانی و بیان، چاپ اول، انتشارات زوار، تهران، 1382 ه.ش.

(8) میر جلال‌الدین کزازی، بیان (زیبا شناسی سخن پارس)، چاپ هشتم، چاپ نیکا چاپ نشر مرکز، کتاب ماد، تهران، 1387 ه.ش.

(9) د. نادر وزین، پور برسمند سخن، چاپ یازدهم، چاپ مروی، انتشارات فروغی، تهران، پاییز 1381 ه.ش، نامین نه‌کادیمی.

- نامین نه‌کادیمی:

(10) خالد صدیق احمد، ره‌نگفه‌دانا گوته‌تیت مه‌زانان د روخسار و نافه‌روکا هوزانین نالبه‌ندی دا، ناما ماسته‌ری، فه‌کولتیا زانستین مروفاه‌تی سکولا نادابی زانکویا ده‌وک، 2013 م.

(11) نه‌وزت احمد عوسمان، ره‌وانیژی له شیعری کلاسیکی کوردیدا به نمونه‌ی مه‌لای جزیری و نالی، نامه‌ی ماسته‌ر، کوليجی ناداب زانکوی سه‌لاحه‌دین، 1991 م.

ملخص البحث

موضوع البحث يظهر الكنايات في اقوال الامثال الكبار والشخصيات، لظهور نموذج في اقوال الامثال الشعبية لكي تبين اظهار الكناية في الامثال في كتاب (الامثال الشعبية في منطقة بادينا) جمع (وهيبة محمد سعيد ياسين) ابتداءً بحثنا في علم البلاغة وانواعها وعلاقتها مع الادبيات والامثال الشعبية. وكذلك بحثنا العلاقة مع الكناية في اقوال الرجال. ثم بحثنا عن الكناية في مجال العلوم والمعرفة. مع بعض التعاريف المتنوعة ولاهمية الكناية في الموضوع اظهرنا بهض النماذج التي نحتاجها في علم الكناية في هذا الكتاب (الامثال الشعبية في منطقة بادينا) جمع (وهيبة محمد سعيد ياسين)

Abstract

This study investigates metonymy in proverbs. We have used examples of proverbs for finding metonymy from "Proverbs in Badinan Area" edited by Wahbia Mohammad Saeed Yaseen.

In the introduction, we have studied the science of Rhetorics, its parts element and its relationship with literature and proverbs. The relationship of metonymy with proverbs is also mentioned here.

Later, the metonymy is defined from scientific and linguistic point of view and some definitions are stated. The significance of metonymy and its types are mentioned as well.

Finally necessary examples have been chosen from "Proverbs in Badinan Area" edited by Wahbia Mohammad Saeed Yassen and have been classified according to the types of metonymy.